

בס"ד. ר"ד יום ג', כ"ז אייר, התשכ"ג.

— לקבוצת סטודנטים, בחדרו הק' —

בלתי מוגה

נציג הסטודנטים: לסטודנטים יש 2-3 ענינים שרצו לשוחח אודותם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רק 2-3? זה הי' די טוב!

שאלה: מה דעת הרבי על הכרויות ("דייטינג") לאנשים בגילנו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כל בחור ובחורה מצפים לחיי נישואין מאושרים, אבל זה מתחיל רק אחרי הנישואין. אם "מנסים" את הקשר ("ריליישענשיפ") יותר מדי לפני החתונה, יש לזה השפעה על חיי הנישואין. הקשר בין איש ואשה לפני החתונה צריך להיות רק באותה מידה כמו היחס בין שני אנשים מאותו מין. אם מוסיפים יותר — ובדרך כלל לאחר זמן-מה מיתוסף הרבה יותר מאשר בהתחלה — אזי נגרע הרבה מאוד מהיחס בין האיש והאשה לאחר נישואיהם...

כל קשר גורם קירבה, וכולם רוצים להיות נשואים באושר. הרעיון "לנסות" את הקשר במידה מסוימת לפני החתונה התחיל רק לפני עשורים אחדים, או פחות. אבל במשך אלפי שנים היו נישואין מאושרים. זהו רק ניסוי בן כמה שנים, ומאוד קשה להיות בטוחים לגבי התוצאות. התוצאות עשויות להראות השפעות מאוד מזיקות של קשר מוקדם, לפני נישואין. שאלה: האם אין חילוק בין הקשר לפני ואחרי הנישואין? האם אין זו הדרך המקובלת בחברה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני מדבר על הרגשות של האיש והאשה עצמם — לא אם החברה תשמח או לא. [היום ישנם כאלה ששמחים עם הימין הקיצוני, אחרים, עם השמאל הקיצוני, או כל מקום באמצע. החברה הינה מגוונת ומרובת פנים וכל מיני הנהגות נסבלים].

לדעתי, זה משפיע על רגשות הזוג הנשוי לאחר נישואיהם. הם מקווים שהנישואין יארכו עשורים ויותר, ולא שווה לתת להנאה של כמה חודשים לקלקל משהו של עשורים, עשרות שנים.

*

שאלה: מה הרבי אומר על מצב היהדות כיום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בכל תקופה היו יהודים שהתרחקו מהיהדות, וזה נכון גם ב-1963. אבל זה רק זמני, בסוף אחוז גדול חוזר.

שאלה: הם עדיין מאמינים בהכל, ברוחם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין להפריד בין הרוח והחיים הממשיים. ישנם חילוקים ברוח, אבל לא במעשה. לא הכל מתפללים באותו נוסח, זה חילוק ברוח. יש שמתפללים עם כוונות לפי הקבלה, אחרים לפי ההתבוננויות ("מעדייטישאָנס") של החסידות, אחרים לפי ההתבוננויות של יהודי הונגרי, וחלק מתפללים ללא התבוננות מיוחדת. אבל נוסח התפלה הבסיסי בחלקים היסודיים הוא אותו הדבר. לתפילין היתה משמעות אחרת במצרים האלכסנדרונית, ובכל זאת אותם התפילין הונחו על יד שמאל ועל הראש, אז והיום.

שאלה: מה דעת הרבי על היהודים היום, בהשוואה ליהודים של

פעם?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לדעתי אתם ברי מזל גדול יחסית ליהודים לפני אלפי שנים. בעבר כששאלו יהודי מדוע הנהגתו שונה מכל האנשים סביבו, לא הייתה לו את ההיסטורי' לשכנע בה אנשים בצדקת דרכו, כי עם ישראל הי' אז רק בן כמה שנים או כמה דורות. אבל עכשיו, אחרי שלושת אלפי שנות היסטורי', במדינות רבות ובתנאים שונים, ש-99 אחוז מהם לא היו נוחים, הגם שלא נשאר שריד מהאנשים שרדפו אותם — המצריים, הבבלים, הרומאים, היוונים — היהודים שרדו את כל הרדיפות, כולל של היטלר.

כאמור, אי אפשר לבוא עם תאורי' מן-המוכן, יש ללמוד את ההיסטורי' ולראות לאן היא מובילה. הכח לשרוד את הרדיפות אינו דבר מקרי, כי זו אותה היסטורי' במשך יותר מ-3000 שנה. כל ההיסטורי' המתועדת של האנושות היא רק בת 5000-4000 שנה, לא יותר. ובמשך 3000 מתוך 5000 השנים חזרה על עצמה תופעה אחת יוצאת דופן. עם שתמיד הי' מיעוט נרדף, תמיד שרד את רודפיו שהיו גדולים ממנו פי-כמה. אם תסתכלו בספרים לראות מה הייתה ההתנהגות שלהם תוכלו לענות על השאלה מדוע אנו שונים, מדוע אנו מבודדים את עצמנו ומסרבים להתבולל.

שאלה: האם אנשים היום דתיים כמו בעבר, או פחות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כנראה באותה מידה. עם זאת, בעבר הי' הרבה יותר קשה להבין זאת. לפני 2000 שנה הם יכלו להתבסס רק על אמונה ללא כל עובדות. כיום, במאה העשרים, יש לנו עובדות מוצקות

התומכות בנו, ביחס לשאלה איך התקיימנו במשך כל ה-3000 שנה עם אותה התנהגות.

שאלה: האם לדעת הרבי העם היהודי תמיד יהי' מיעוט?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הם כנראה יהיו מיעוט גם בעתיד, אך אינני מוטרד מכך. בהשוואה בין הדומם לצומח, הדומם מצוי יותר בשפע, והצומח גדול בכמותו מהחי, והחי מהמדבר. ובכל זאת, איננו מצפים שבני אדם יהיו רבים במספרם יותר מאשר החי, הצומח והדומם שמסביבם. הגורם החשוב הוא מי מנהיג את הכל: האם האדם הוא בעל מידות טובות ומתנהג בשלום עם סביבתו, או כמו בעל חי, צומח או דומם.

נקודה אחת נוספת: הרבה חוגים היום מקדישים זמן רב מדי לדיונים. אנו חיים בתקופה שאנשים צריכים מעשים בפועל. זה כמו שנמצאים במצב חירום, אין זמן לדון על כל האפשרויות ואיך לטפל בהם אם יהי' צורך. יש לנקוט בכל האמצעים הזמינים, מלפני יום, שנה, או עשר שנים.

בתקופתנו יש הרבה מקרי חירום. אם לכל אחד מאיתנו יש זמן בשפע, והוא דן בכל האפשרויות, ומנסה להמציא, ודוחה את העשי' עד אז, זה יקח שנים או עשרות שנים, ואינני יודע אם זה צודק. אולי יותר הגיוני להשתמש באמצעים שהשתמשו בהם לפני 100, 500, ו-1000 שנה כדי לחזק את סביבתנו. אז נוכל להקדיש זמן למחקר כדבעי. במילים אחרות, זה לא בסדר לערוך ניסויים, קודם כל יש לוודא שהמטופל יישאר בחיים.

שאלה: האם, אם כן, עלינו להיות רק אנשי מעשה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין על האדם לחשוב ש"אני רוצה להוכיח את כושר ההמצאה שלי". יותר חשוב למצוא דרכי פעולה טובים לטיפולים הקיימים כבר שנים רבות בשימוש.

שאלה: האם אפשרי ליהודי בצבא לשמור על התורה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חיילים רבים במלחמה האחרונה שמרו על כשרות, כי הם רצו באמת. הם הביעו את משאלתם הכנה בפני המפקד, ושמרו על הכשרות אפילו מעבר לים בחפירות. זה לא אומר שתמיד הי' להם אוכל טעים כמו כולם, אבל תמיד הי' להם אוכל מזין. הם קיבלו רשות ממפקדיהם לשמור תומ"צ, כי זה לא יגרע מכושרם להיות חיילים חזקים ובריאים.

שאלה: האם הרבי מאמין שהיהודים הם העם הנבחר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן. לא בגלל המאמצים שלנו, אלא משום שניתנו לנו חובות נוספות, וחובות נוספות דורשות כחות נוספים. זאת אומרת, מצפים מכם למלא אחר ההוראות האלו, ואם לא, אתם מבזבזים את האפשרויות שלכם ומעוותים הכל עבור הסביבה שלכם. במערכת מאוד מסודרת שבה הכל מחושב, כל חלק חייב להיות בשימוש במלוא היכולת למטרה שלשמה נועד.

אם לאדם — וכל שכן לחברה שלמה — יש אפשרויות מסוימות, זהו לא רק עסקם הפרטי, אלא זה נוגע לכל החברה שמסביב, ובמבט רחב יותר, זה נוגע לכל הבריאה.

המדע המודרני מלמד שכל חלקי הבריאה משפיעים זה על זה. ומי שיש לו כחות נוספים, הם חייבים להיות בשימוש בכיוון הנכון, לא רק לטובתו הפרטית, אלא גם לטובת כל הסובבים אותו.

שאלה: מה שמר על היהודים יחד, שבזכותו שרדו לאורך כל השנים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לפי גישת המדע לכל מאורע היסטורי, צריך ללמוד את ההיסטורי ולמצוא את המכנה המשותף והנקודות שלא השתנו. אם במשך 3000 שנה שרדנו את כל הרדיפות והפוגרומים והלחצים, חייב להיות משהו מיוחד במשך כל 3000 השנים — נקודה משותפת שהייתה שם במשך כל הזמן. אם היסוד הזה הי' חסר בתקופה מסוימת אזי עם ישראל לא הי' יכול לשרוד את הרדיפות והפוגרומים באותה תקופה.

אם נלמד את ההיסטורי היהודית נראה שהכל השתנה: השפה, הארץ, השלטון, הלבוש, התרבות, והעולם שמסביב. כאן אנו מדברים אנגלית, ברוסי' היהודים מדברים רוסי, בארץ ישראל עברית. אותם הבדלים היו גם לפני אלף שנים. הדבר היחיד שלא השתנה הוא המצוות שאנו מקיימים מדי יום.

התפילין לא השתנו במשך כל ה־3000 שנה, וכן גם השבת וחוקי הכשרות. יש לנו אותה התורה כמו לפני אלף, אלפיים, אלפיים וחמש מאות שנה.

בכל הזמנים היו קבוצות ויחידים שנטו מן הדרך. לחלק מהקבוצות הי' כח רב, אבל כעבור 6-5 דורות לא נשאר מהם זכר. 40 יום אחר מתן תורה יצרה קבוצה חזקה את עגל הזהב. בזמן בית המקדש הראשון היו

עובדי עבודה זרה וכן בזמן הבית השני. בספרד בזמן האינקוויזיציה הייתה קבוצה בעלת השפעה. מנקודת מבט של מחקר היסטורי יבש, עלינו לקבל את העובדות גם אם איננו מבינים אותן: הנקודה המשותפת היא קיום מצוות מעשיות².

שאלה: האם הרבי יוכל להסביר לנו מהי תנועת חב"ד?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עדיף ללמוד זאת מהספרות המודפסת. קשה להסביר זאת על רגל אחת, וזה לא הוגן מבחינת כל חברי הקבוצה, שיתכן ולמדו קצת (ולא רוצים לשמוע על כך כעת). במשרד ניתן לקבל ספרים באנגלית שתוכלו ללמוד בזמן הפנוי, וכך תוכלו ללמוד זאת בצורה עמוקה יותר מאשר על ידי שיחה והסבר באנגלית שלי...

שאלה: איך אנו יכולים להשתמש בידעונו בתורה בחיי היום-

יום?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תלמדו תנ"ך עם המפרשים, ואז זה לא קשה, אם ניגשים בלי דעות קדומות ועם מוכנות להקריב קרבנות קטנים. אתם חייבים לקבל...

אי-אפשר לצפות להשיג הכל בבת אחת, אבל צריך להקריב משהו בכל יום. אותו מצב נכון לגבי כל אלו שיש להם אידיאל בחיים — הם אינם יכולים ליהנות מכל אותם תענוגות כמו אלה שאין להם מטרה מסוימת.

שאלה: איך יכול נער יהודי להתנהג לפי הדת היהודית ולהיות

מספיק חזק [לא] להתנהג לפי ההתנהגות החברתית שהרבי הזכיר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על ידי הליכה בדרכי השולחן ערוך. זוהי הדרך הכי פשוטה. הסיבות שהזכרתי קודם שייכות לא רק ליהודים. גם אינו-יהודי מצפה לנישואין מאושרים באמת, למשהו שהוא יכול להעריך, משהו טהור שלא נגעו בו. אם הי' יותר מדי לפני החתונה, זה לא אותו דבר. אבל מעל הכל יש את הגבולות של השולחן ערוך. אם יש משהו שמייחד נער יהודי, בנוסף למה שהזכרנו קודם, הוא, שאומות העולם מסתכלים על היהודים בתור אלה שקיבלו את התורה אלפי שנים לפני ייסוד החברה, ומאמינים ומצפים — ובצדק — שהיהודי יהי' דוגמא חי'. מצפים ממנו שהוא ידייק יותר מהגויים שמסביבו לגבי מה שנדרש.

*

נציג הסטודנטים: עמדנו על כך בכיתה: למה אי אפשר להשתפר בלי לשמור כשרות וחגי ישראל, אלא על ידי הנהגה מוסרית טובה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדי להמחיש את הנקודה שלי, אביא דוגמא מגוף האדם. בגוף יש הרבה איברים ופרקים. יש דברים שאפשר לעשות כדי להיטיב עם כל האיברים, ואפשר לטפל רק באיבר מסויים. אפשר לשמור על החוקים ששייכים רק לבריאות הידים אבל לא הרגלים, או רק לבריאות מערכת הנשימה ולא מערכת העיכול. יכול להיות שיהיו תוצאות טובות לחלק הזה אבל לא לאחרים. אבל בטווח הארוך, מכיוון שכל האיברים קשורים, המצב של איבר אחד משפיע על האחרים. אם משהו טוב לחלק אחד, הוא טוב בסופו של דבר גם לשאר האיברים, ואם לא, זה משפיע על כל השאר בכיוון האחר.

אם אתם שומרים על חלק מתרי"ג המצוות אתם עושים עבודה טובה, אבל זה לא פוטר אתכם מלשמור את השאר. ועוד יותר מזה, החלק שלא נשמר מפריע לחלק שנשמר.

נציג הסטודנטים: האם הכוונה שמי שלא שומר שבת לא יכול לשמור על חוקי המוסר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני לא יכול להכחיש את העובדה שיש רבים ששומרים מוסר ולא שבת, ויש השומרים שבת אבל לא מוסר. לכל חלק יש את היתרונות שלו ואין לו תחליף, אבל כולם קשורים. אחד מביא את השני. "מצוה גוררת מצוה", וכשלא שומרים "עבירה גוררת עבירה"³.

רבים לומדים פרקי אבות, ההתחלה של פרקי אבות מסקרנת. מסכת אבות היא אחת המסכתות בסדר נזיקין (סדר רביעי של ששה סדרי משנה), ומהאחרונות שבו, ובכל זאת המסכת מתחילה "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'" עד לזמננו. לכאורה פתיחה זו מתאימה יותר בהתחלת התורה שבעל-פה — בהתחלת מסכת ברכות — אם מטרתה לומר לנו שכל דיני התורה שבעל-פה ניתנו בסיני.

אף על פי כן, המשנה הזאת נמצאת בפרקי אבות, במסכת שמדברת על חוקי המוסר. כי כשמניחים תפילין (מעשה שאפשר לעשותו גם בלי אמונה...) אין תנאי שחייבים לדעת מהי הסיבה לקיום מצות תפילין, אך כשרוצים לקיים את חוקי המוסר כל החיים, אי אפשר להתבסס רק על השכל האנושי ועצות של חברים, כי אז עלולים לסטות ולעוות עד

(3) אבות פ"א מ"ב.

שמסלפים מצוה. חוק מוסרי נעשה לחטא, וחטא נעשה לחובה מוסרית. לכן פתיחה זו נמצאת דוקא כהקדמה למסכת שמלמדת את חוקי המוסר. לדאבוננו, בדורנו ראינו כולנו את התגשמות הסילוף הזה, בגרמני'. למדתי בגרמני' במשך כמה שנים, עוד לפני היטלר, ואנשים בחוגי השפעה תמיד ציטטו את קאנט וגתה ושאר פילוסופי המוסר. הם לא עשו צעד בלי ציטוט מקור — שם הספר ומספר העמוד. ואז היטלר עלה לשלטון עם תאורי' ופילוסופי' חדשה, והרוב המוחץ של האנשים בגרמני' — לדעתי 99 אחוז — היו לצדו. לא שהם דחו את קאנט וגתה, אלא תוך כדי שקיבלו אותם, הם הצטרפו להיטלר בכל מעשיו, כולל טבח העם.

זו דוגמא למערכת מוסר המבוססת על תאוריות פילוסופיות ושכל אנושי, בלי בסיס איתן שלא ישתנה.

*

שאלה: האם, לדעת הרבי, חוקת הממשלה בישראל מספיק דתית עבור יהודים דתיים?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אתה שואל אם הממשלה דתית או לא?

שאלה: כוונתי לשאול אם כל היהודים הדתיים צריכים להגר לשם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אנחנו נמצאים כעת ימים ספורים לפני חג השבועות, חג קבלת התורה. לפני מתן תורה הקב"ה תיאר לבני ישראל מה הוא מצפה מהם. אחת הנקודות שהודגשו אז היא הציפי' שבני ישראל יהיו "ממלכת כהנים". אם תמצא ממשלה שמתאימה עבור "ממלכת כהנים", שזה כולל כל איש ואשה יהודיים, זו ממשלה המתאימה להיות ממשלה לכל יהודי. המטרה היא לקיים את מוסדות התורה, לעשות את כל ישראל ל"ממלכת כהנים". זו לא דעתי, זה מה שהתנ"ך אומר.

שאלה: מאז הקמת מדינת ישראל עומדים יהודי ארצות הברית מול בעי' של נאמנות כפולה. למי צריכה להיות קדימה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אינני רואה סתירה ביניהם. המטרה העיקרית היא ערכים רוחניים, אחר כך מגיעים הערכים המשניים — צבא, שמירה על הגבולות, וכל השאר.

המטרה העיקרית של כאו"א צריכה להיות, להיות "גוי קדוש"

ו"ממלכת כהנים". אין ממה לפחד, גם איש מקצוע, איש עסקים, מהנדס, או רופא יכול להיות חלק מ"ממלכת כהנים" [כאמור לעיל, ע"י קיום רצון ה'].

*

שאלה: האם משיח יבוא כשכל בני"ה יהיו מ"ממלכת כהנים"?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני מקווה שיבוא עוד קודם.

שאלה: מה ישיגו בני"ה כשמשיח יבוא?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: לאחר שיבוא?

שאלה: לפני שיבוא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שאלתך היא מה עלינו לעשות כדי לזרז

את בואו?

שאלה: כן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדי להיות מוכנים כמה שיותר לסדר של צדק ושלום שיהי' בעולם לאחר שיבוא, עלינו למלא את ההוראות שניתנו לנו ולסובבים אותנו, בתורה. כל מעשה שלנו צריך להיות ע"פ הוראות אלו, ועלינו להשפיע גם על אחרים. בכך תעשו את חלקכם בזירוז ביאת המשיח.

שאלה: האם הרבי מאמין שהמשיח יבוא בחמישים שנה הקרובות?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרבה יותר קרוב! אל תדחה זאת לזמן כה

ארוך!

רבים אינם מרגישים מוכנים לקבל את הרעיון של משיח. הם לא יכולים להבין בשכל האנושי איך משיח יכול לבוא ולשנות את סדר הדברים שמסביבנו, עד לרמה שכל ההיבטים הבסיסיים בחיינו ישתנו.

הי' צפוי שכך יהי' הרושם לפני דורות. אבל בימינו, כל כך הרבה שינויים קורים תוך יום, ואפילו תוך שעה או דקה. אם מישהו מגלה תגלית או המצאה חשובה הוא יכול לשנות דברים במהירות. בעולם של היום לא צריך להיות קשה לקבל שמשיח יכול לבוא ולשנות את העולם. ואולי אפילו יותר: לא רק שזה יכול להיות מקובל אלא אפשר להאמין בכך.

במילים בוטות יותר: אם מחר בבוקר יומצא נשק חזק יותר ממה שעומד לרשות כל מדינה אחרת, הממציא יקבל את הכח לשלוט. הוא יוכל לשלוט בכל הממשלות, ולדרוש התנהגויות מסוימות וחוקים

מסויימים בארצותיהם ובממשלותיהם. אין להם ברירה: הם חייבים לקבל את תנאיו, כי יש לו כעת האפשרות להחריב חלק גדול מהעולם גם בלי צבא לצדו.

במילים אחרות, אם חכם עצום יכתיב הוראות למליונים שסביבו, זה לא דורש נס, אפשר להשתמש באמצעים אלקטרוניים וכדומה. כך שאם אתם חייבים להבין את המשיח במונחים גשמיים, הוא יכול להצטיין אפילו בניצול הכח האלקטרי.

נציג הסטודנטים: זה מאוד מעניין, להבין את הרעיון של משיח כמושג טבעי. בדרך כלל שומעים על המשיח כמושג על-טבעי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אני גם מאמין במשיח על-טבעי. אבל אנשים כיום מתקשים להבין את העל-טבעי. אולי כשנבין זאת במונחים אלה, זה יכין להם את הדרך להכין את עצמם לפני בואו, והם יחסכו למשיח את העבודה.

